

ка, Лютесценс 363/96-4, Лютесценс 360/96-6 и A C Taber. Также в категорию резистентных номеров отнесен один сорт из Восточно-Казахстанской НИИСХ: Велютинум 15.

На инфекционном фоне так же протестированы 101 селекционная линия. Изученные линии по пораженности *S. tritici* относились либо к числу умеренно, либо высоковосприимчивых.

Таким образом, в результате иммунологической оценки устойчивости к возбудителю септориоза сортообразцов яровой мягкой пшеницы из разных эколого-географических групп выявлен различный уровень устойчивости к болезни. Выявленные источники устойчивости представляют практический интерес для селекции как генетически разнородный исходный материал к данному заболеванию.

Работа выполнена в рамках программы грантового финансирования Комитета науки МОН РК по проекту «Изучение видового разнообразия возбудителей септориоза с использованием методов молекулярной биологии и создание исходного материала устойчивого к септориозу на основе маркер ассоциативной селекции» (№ госрегистрации 0115РК02363).

ОЦІНКА ГЕНОФОНДУ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ ЗА ЦІННИМИ ГОСПОДАРСЬКИМИ ОЗНАКАМИ

DURUM WHEAT GENE POOL ASSESSMENT BY VALUABLE ECONOMIC TRAITS

В. А. Музафарова, О. І. Падалка, В. К. Рябчун, Р. Л. Богуславський

V. A. Muzafarova, O. I. Padalka, V. K. Ryabchun, R. L. Boguslavskyi

Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS

e-mail: ncpgru@gmail.com

Коллекция пшеницы твердой яровой НЦГРРУ Института растениеводства им. В. Я. Юрьева НААН насчитывает 1266 образцов. Показаны источники и объемы пополнения коллекции образцами отечественного и зарубежного происхождения. Представлены образцы, выделенные по хозяйственным признакам: скороспелости, высокой устойчивости к полеганию, урожайности, устойчивости к мучнистой росе. Эти образцы являются исходным материалом для повышения эффективности селекционного процесса по пшенице твердой яровой.

Collection of spring durum wheat of NCPGRU, Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS includes 1266 samples. There are showed the sources and amounts of replenishing the collection by samples of domestic and foreign origin. There are presented a samples selected on economic traits: earliness, high resistance to lodging, yield capacity, resistance to powdery mildew. These samples are valuable initial material to improve the efficiency of breeding process for spring durum wheat.

Колекція пшениці твердої ярої Національного центру генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) Інституту рослинництва

ім. В. Я. Юр'єва НААН налічує 1266 зразків. Упродовж 2011 – 2015 рр. було інтродуковано 311 зразків пшениці твердої ярої. З України залучено до колекції 19 зразків та 292 зразки з зарубіжних країн, а саме з Мексики (44 *IDYN* та 46 *IDYN* – розсадники випробування на урожайність, 14 *FHBSN* – розсадник випробування стійкості до фузаріозу колоса, 20 *HRWYT* – розсадник випробування на урожайність в умовах великої кількості опадів) – 48 зразків, Росії – 15 зразків, Білорусі – 15 зразків, Азербайджану – 17 зразків, Сирії (33rd *IDYN* – розсадник випробування на урожайність) – 17 зразків, Канади – 6 зразків та 174 зразки з таких країн, як Албанія, Чилі, Ізраїль, Туреччина, Болгарія, Угорщина, Румунія, Туреччина та інші.

За період 2011–2015 рр. оцінено 614 зразків пшениці твердої ярої. Період сходи–колосіння у стандарту середньостиглого Спадщина становив 42 доби. Раніше колосились зразки Династія – 39 діб (UKR); Ніколаса – 38 діб (RUS); Younes 1 – 37 діб (SYR). На рівні стандарту (42–45 діб) колосились зразки: Тера, Новація (UKR); Омская степная, Лилёк, Омский изумруд, Безенчукская 205 (RUS); Алтын-Шигыс, Дамсинская янтарная, Корона, Рая, Наурыз 6, Сеймур (KAZ); Arnautka (ALB); Corcolen, Liareta (CHL). До пізньостиглої групи (більше 46 діб до колосіння) віднесено сорти: Діана, МІП Райдужна (UKR); Кустанайская 1, Кустанайская 28, Кустанайская 30, Кустанайская 10, Асангали, Алтын-Дала, Бошак, Нурлы, Тома (KAZ); Enterprise (CAN).

За п'ятирічний період зразки пшениці твердої ярої мали суттєві відмінності за висотою рослин, вона коливалася від 40 см до 119 см. Це дало змогу диференціювати їх і виявити зразки з високою стійкістю до вилягання. Висота стандарту Спадщина в середньому склала 93 см зі стійкістю до вилягання 7,5 балів. З висотою рослин, що була більшою ніж у стандарту (98 – 119 см): Новація, Прикраса, Династія (UKR); Безенчукская 205 (RUS); Кустанайская 28, Кустанайская 30, Кустанайская 10, Алтын-Дала, Алтын-Шигыс, Дамсинская янтарная, Корона, Рая, Нурлы (KAZ) та ін. Високою стійкістю до вилягання 8–9 балів характеризувались зразки: Прикраса, Діана, МІП Райдужна, 08-996, 08-1096 (UKR); Омский изумруд, Безенчукская 205 (RUS); Рая, 93-98-3, Наурыз 6, Сеймур, Тома (KAZ); Arnautka (ALB); Candura, Duraking (CAN); Corcolen, Liareta (CHL).

Рівень урожайності сформований стандартом Спадщина становив 263 г/м². Перевищили стандарт за врожайністю наступні зразки: Діана (333 г/м²), МІП Райдужна (269 г/м²), Гордеїформе 13-08 (337 г/м²), Гордеїформе 13-07 (305 г/м²) (UKR); Омский изумруд (320 г/м²) (RUS); Рая (286 г/м²), Тома (283 г/м²), 93-98-3 (295 г/м²) (KAZ); Duraking (270 г/м²) (CAN). Стандарт Спадщина сформував

масу 1000 зерен 43,2 г. Вищими показниками характеризувались зразки: Гордеїформе 13-08 (44,8 г) (UKR); Омський изумруд (46,5 г) (RUS); Рая (43,9 г), Сеймур (43,7 г) (KAZ).

Стійкість до борошнистої роси у стандарту Спадщина становила 9 балів. Еталон сприйнятливості Золотко (UKR) мав 4 бали. Стійкість на рівні стандарту (9 балів) була відмічена у зразків: Діана, МІП Райдужна, Гордеїформе 13-08, Гордеїформе 13-07 (UKR); Омський изумруд (RUS); Дамсинская 40, Лавина (KAZ), інші зразки поступалися стандарту.

Отже, на основі всебічної оцінки генофонду пшениці твердої ярої виділено нові джерела цінних господарських ознак, які можуть бути використані як вихідний матеріал для прискорення селекційного процесу.

ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК ТРИТИКАЛЕ ОЗИМОГО

THE SOURCES OF VALUABLE ECONOMIC TRAITS OF WINTER TRITICALE

I. В. Сивокін

I.V. Syvokin'

Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS

E-mail:ncpgru@gmail.com

Коллекция тритикале озимого НЦГРУ насчитывает 1841 образец из 24 стран мира. Представлены образцы, выделенные по хозяйственным признакам в результате изучения в 2011-2015 гг. Сформированы и зарегистрированы признаковые коллекции по зимостойкости, комплексу ценных хозяйственных признаков, включая урожайность, устойчивость к болезням и полеганию, крупное выполненное зерно. Этот материал рекомендуется в качестве исходного материала для создания новых сортов тритикале озимого.

Collection of winter triticale of the NCPGRU has 1841 accessions from 24 countries. The accessions selected on economic traits as a result of the study in 2011-2015 are presented. Formed and registered Trait collections for winter hardiness, complex of economic traits including yield, disease resistance, lodging hardiness, large good filled grain. This material is recommended as a starting material for creation of new varieties of winter triticale.

Генетичне різноманіття тритикале озимого, представлене у колекції НЦГРУ, дає можливість створювати і підбирати вихідний матеріал для різних напрямків селекційної роботи: урожайність, стійкість до хвороб і вилягання, зимостійкість, адаптивність до умов вирощування. Колекція тритикале озимого налічує 1841 зразок з 24 країн світу.

Колекційні зразки вивчалися упродовж 2011-2015 рр. за методичними рекомендаціями « Пополнение, сохранение в живом